

АНОТАЦІЯ

Чень Менмен. Творча спадщина Хуан Цзи у контексті академічного китайського музичного мистецтва ХХ століття. – *Кваліфікаційна наукова справа на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»). – Харківська державна академія культури. Міністерство культури та інформаційної політики України. Харків, 2021.

Дисертацію присвячено дослідженню творчої спадщини Хуан Цзи (1901 – 1938) – «китайського Шуберта» середини 1920-х – 1930-х рр., фундатора академічного китайського музичного мистецтва ХХ століття, базованого на синтезі ознак національної професійної музичної культури і західних принципів композиторської творчості, музичної науки та освіти.

Встановлено, що тлумачення історичної ролі творчої особистості Хуан Цзи в процесі розвитку національного музичного академічного мистецтва вирізняє докорінна переоцінка. У 1930-і роки прижиттєві оцінки творчої діяльності Хуан Цзи полягали в осмисленні ролі композитора як одного з основоположників китайської музичної культури нового типу, оснований на привнесенні до національних традицій засад європейської музичної освіти, композиторської та виконавської творчості, наукової думки. Посмертна доля музичного спадку Хуан Цзи відобразила як трагедії і протиріччя, так і національне відродження Китаю. В період «культурної революції» (1966 – 1976) офіційне ставлення до творчої особистості Хуан Цзи змінилося під впливом ідеологічних забобонів: геніального композитора, першопроходця у сфері нової китайської музичної культури вважали зрадником національних інтересів. Час наступного переломного етапу в тлумаченні історико-художньої ролі «китайського Шуберта» настав у 1990-і рр., коли розпочалася епоха ренесансу особистості і творчості композитора – *друга доба Хуан Цзи*. Початком ренесансу творчої особистості та спадщини Хуан Цзи стало посмертне видання повного зібрання творів «китайського Шуберта», в

наслідок чого творчість композитора стала символом не тільки епохи 1930-х років, але й національного відродження рубежу ХХ – ХХІ століть.

Вперше в музикознавстві постать Хуан Цзи тлумачено в даній роботі як генія перехідної доби в історії Китаю, як універсальну творчу особистість, структура якої включає іпостасі композитора, науковця, викладача, музичного діяча.

В дослідженні зазначається, що коротке життя Хуан Цзи співпало з перехідною добою в історії Піднебесної, коли відбувалась зміна парадигм в державному масштабі і в музичному мистецтві. Систематизовано ознаки кризово-перехідної доби Хуан Цзе як політичного (Сінханьська революція, 1911 р., ліквідація монархії, 1912, революція «14 травня», 1914 р.; громадянська війна 1927 – 1936 рр., збройні конфлікти між силами Китайської Республіки і Гоміньданом; вторгнення Японії на китайські території, з 1931 р.; утворення держави Маньчжоу Го на чолі з останнім «імператором»-маріонеткою цінзької династії Генрі Пу), так і музично-культурного (зміни в національній академічній професійній музичній культурі, що відбулися під впливом європейської музичної традиції) характеру.

В дисертації подано типологію універсальної творчої особистості Хуан Цзи та його «чотирьох великих учнів». Хуан Цзи-композитор посприяв затвердженню китайського романтизму і імпресіонізму, створенню «*Liede*-ситуації» в музичній культурі Піднебесної, формуванню жанрових основ вокально-хорового мистецтва, національного музичного стилю (в його трагічному та ліричному різновидах), засад «китайської поліфонії», основ симфонічної музики. Хуан Цзи-музичний вчений заклав основи історії та теорії китайського музикознавства, музичної естетики і педагогіки на основі успадкування здобутків європейської музичної науки. Засновник історизму в китайській музичній науці, теоретик національного музичного мистецтва першої третини ХХ століття розглядав проблему пристосування західних методів композиції до китайської професійної музики. Хуан Цзи-

музичний естетик вивчав проблеми краси, жанрових типів та суспільних функцій музичного мистецтва, класифікував емоції (настрої), вирішував проблеми співвідношення комічного і трагічного, змісту і форми художніх творів, «чистої» і програмної музики. Роль Хуан Цзи-педагога полягає у закладенні основ сучасної китайської професійної композиторської школи, зрощенні першого покоління національних композиторів Китаю. В індивідуальності Хуан Цзи – «класичного універсалу» (за визначенням О. Коменди) поєднуються чотири типи універсальної творчої особистості – композитор, музикознавець, викладач, музичний діяч, що засвідчує «переважання чотиридіяльнісної структури універсалізму» в особі китайського музиканта.

З'ясовується, що «чотири великих учня Хуан Цзи» (Хей Лютін, Чень Тяньхе, Цзянь Динсянь, Лю Сюйянь) успадкували від вчителя якість творчого універсалізму. *Хе Лютін* (перший учень Хуан Цзи) – композитор, вчений, викладач, музичний діяч, як і його учитель, віднесений до чотиридіяльнісного типу структури універсалізму. *Другому учню Хуан Цзи – Чень Тяньхе* – композитору, викладачу, музичному діячу – властива тридіяльнісна структура особистості. Структура особистості третього учня Хуан Цзи *Цзянь Динсянь* – композитора, виконавця, музичного редактора, викладача, науковця, музичного діяча – визначена як шестидіяльнісна. Семидіяльнісний тип структури творчого універсалізму *Лю Сюйянь* (четвертого учня Хуан Цзи) як композитора, педагога, виконавця, музичного критика, редактора, консультанта Китайської кіностудії, музичного діяча засвідчує подальше розширення меж особистісного універсалізму серед учнів Хуан Цзи.

Визначається багатозначність поняття «століття пісень», сформованого в китайському музикознавстві ХХ століття, визначається понятійне співвідношення «століття пісень» і «двох золотих століть» у його межах. Утворене двома «золотими століттями» (1920 – 1940 рр. і 1980 – 1990 рр.) «століття пісень» вирізняє «перерваний цикл» розвитку. Вивчення природи

поняття сприяло висновку щодо його метафоричного змісту.

Аналіз вокальних мініатюр Хуан Цзи («Пливти в човні», «Квітка – не квітка», «Ода сходження на вершину», «Ворожбит») на вірші китайських поетів епох Тан і Сун (Су Ши, Лі Бо, Ван Шо, Бо Цзюйї) показав: композитор тяжів до пейзажної лірики, афористичності, відображення образу усамітненого героя-поета. У вірцях поетичної музики Хуан Цзи (за Лю Сюйань) спостерігаються такі ознаки: музична форма обумовлена структурою поетичного оригіналу; застосування прийому «слів-копій» (розвиток національної традиції вокального інтонування віршів); ангемітонність у вокальній партії взаємодіє з гемітонністю у партії фортепіанній. У вокальних мініатюрах на вірші сучасних Хуан Цзи поетів (Harold Вей Ханьжан, Лун Чи, Лю Сюйань, Ляо Фушу) спостережено наявність *рухомого пейзажу* (пісня-сувій «Йдучи снігом»); взаємодія прихованих сюжетів, уведення «ілюзорного образу» квітки лотосу (вокальна мініатюра «Що розповів західний вітер»); єдність музичного і поетичного генія автора («Сини Півдня»). Як «*пісні спасіння*» тлумачено вокальні мініатюри Хуан Цзи «Ворожі солдати» (на вірш Хе Хіанг Пінг), «18 вересня» «Сплячий лев» (на вірші Н.Т. Harold), «Пісня гарячої крові» (на вірш Ве Зонг Хай). Героїчний стиль, уміщення в строгую структуру високих і палких емоцій – фактори, що об'єднують «пісні спасіння» до вокального циклу. Починаючи з Хуан Цзи, камерно-вокальний цикл набуває значення жанро-форми китайського музикування. В поліперсонажній *пісні-баладі* «Закони неба» (на вірш Чжун Шигень) втілена ідея духовного протистояння кризі релігійних ідеалів. Під впливом законів Неба відбувається духовне перетворення героя зі Страдника на мужню і мудру людину.

Визначено, що «*Liede*-ситуація», сформована Хуан Цзи в китайській музичній культурі, вирізняється різноманітністю жанрових напрямів розвитку китайської художньої пісні (вокальна мініатюра, ода, балада, тематичний вокальний цикл «пісень спасіння», хорові твори).

Висвітлено історичне значення творчості китайського композитора як

фундатора новітнього національного хорового і інструментального видів мистецтва, творця великих музичних форм, пристосованих до розкриття національної тематики та образно-символічного світу.

Доведено, що Хуан Цзи сформував жанрову систему хорової творчості та вокального багатоголосся в національній культурі. Створена Хуан Цзи перша в Китаї ораторія «Вічний жаль» (1932 – 1934) стала тим «ядром», з якого виросла національна хорова музика нового типу. Властиві Ораторії взаємодія ліричного і трагічного, іронії і героїки, паралелі між минулим і історичною сучасністю відобразили ставлення композитора до капітуляційної політики тогочасного уряду. Як об'єднуючу ораторіальну дію змістовну вертикаль тлумачено міфологему світової гори та наскрізну тему вічного жалю. Виходячи з логіки циклоутворення на рівні виконавського складу, образного змісту, ознак жанрової хорової сьюїти (жанрові властивості пісні, танцю, ноктюрну, маршу, *lamento*), темпової та тональної логіки, виявлено властивості концентричної драматургії Ораторії. Спостережена відповідність першої китайської Ораторії властивостям жанрового архетипу європейської традиції, що проявляється в генезі (зв'язок з національним середньовіччям), виконавському складі, принципі концертності, сюжеті (поєднання драматичних подій стародавнього Китаю та історичної сучасності), подвійністю хронотопічної картини світу.

З'ясовується, що «китайський Шуберт» заклав основи великої оркестрової форми в національному музичному мистецтві. Увертюра «*In memoriam*» (1929) і п'єса «Ілюзорне місто» (1930) вивчені з позицій жанрово-стильового підходу. Увертюра – перший в Китаї «макросимфонічний твір» (за Сюй Цянь) – є виразом вищої концепційності в її європейському тлумаченні (сонатна форма зі вступом, епізодом у розробці та кодою-прощанням). Симфонічна п'єса «Ілюзорне місто» (з ознаками сонатності, жанровими властивостями фантазії і скерцо) відтворює характерний для класичного китайського мистецтва ілюзорний образ, що відтворюється через калейдоскопічні зміни лаконічних тем-образів.

Опанувавши прийоми європейського оркестрового письма, тембрової драматургії, симфонічного мислення, жанрові засади симфонічної увертюри та симфонічної п'єси, композитор втілює дві іпостасі європейського чотирьох-частинного симфонічного циклу (визначені М. Арановським): «*homo sapiens*», що в Увертюрі специфікується як «*homo lirical*», і «*homo ludens*» («Ілюзорне місто»).

Загальним підсумком дисертації є такий висновок: універсалізм творчої індивідуальності Хуан Цзи, втілений в його діяльності композитора, педагога (засновника першої національної композиторської школи), науковця, музичного діяча, обумовив значущість спадщини «китайського Шуберта» не тільки як національного класика 1930-х років, але і як музичного генія, масштаб обдарованості якого набув актуалізації у добу національного відродження Китаю, починаючи з 1990-х років.

Ключові слова: національне відродження, творча спадщина, «китайський Шуберт» 1930-х рр., фундатор академічного китайського музичного мистецтва нового типу, універсалізм творчої особистості, пісня-сувій, ілюзорний образ.

ANNATATION

Chen Menmen. The creative legacy of Huang Ji, the founder of twentieth-century academic Chinese music. – Qualifying scientific work on the rights of the Manuscript.

The dissertation on competition of the degree of the Doctor of Philosophy on a specialty 025 – "Musical Art"). - Kharkiv State Academy of Culture, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. Kharkiv, 2021.

The dissertation is devoted to the study of the creative heritage of Huang Ji (1901 – 1938) – "Chinese Schubert" of the mid-1920s - 1930s, the founder of academic Chinese musical art of the twentieth century, based on the synthesis of

national professional music culture and Western principles of composition, music science and education.

It is established that the interpretation of the historical role of Huang Ji's creative personality in the development of the national musical academic art is distinguished by a radical reassessment. In the 1930s, lifelong assessments of Huang Ji's creative activity were to understand the role of the composer as one of the founders of a new type of Chinese musical culture, based on introducing the principles of European music education, composition and performance, scientific thought. The posthumous fate of Huang Ji's musical legacy reflected both the tragedies and contradictions and the national revival of China. During the "Cultural Revolution" (1966 - 1976) the official attitude to the creative personality of Huang Ji changed under the influence of ideological prejudices: a genius composer, a pioneer in the field of new Chinese musical culture was considered a traitor to national interests. The time of the next turning point in the interpretation of the historical and artistic role of "Chinese Schubert" came in the 1990s, when the era of the renaissance of the composer's personality and work began – the second era of Huang Ji. The beginning of the renaissance of Huang Ji's creative personality and legacy was the posthumous publication of a complete collection of works by "Chinese Schubert", as a result of which the composer became a symbol not only of the 1930s but also of the national revival of the XX-XXI centuries.

For the first time in musicology, the figure of Huang Ji was interpreted as a genius of the transition period in the history of China, as a universal creative personality, the structure of which includes the incarnations of a composer, scientist, teacher, musician.

The study notes that Huang Ji's short life coincided with a transitional period in the history of the Celestial Empire, with a paradigm shift on a national scale and in the art of music. The signs of the crisis-transition period of Huang Ji as a political system (Xinhai Revolution, 1911; liquidation of the monarchy, 1912; revolution of May 14, 1914; civil war of 1927-1936; armed conflicts between the forces of the Republic of China and the Kuomintang; Japanese invasion of

Chinese territory, since 1931; the formation of the state of Manzhouli Guo, led by the last "emperor" -puppet of the Qing dynasty Henry Pu) and music and cultural (changes in the national academic professional music culture, influenced by European musical tradition) character.

The dissertation presents the typology of the universal creative personality of Huang Ji and his "four great students". Huang Ji-composer contributed to the establishment of Chinese romanticism and impressionism, the creation of "Liedesituation" in the musical culture of China, the formation of genre foundations of vocal and choral art, national musical styles (tragic and lyrical), the principles of "Chinese polyphony", symphonic music. Huang Ji, a music scholar, laid the foundations of the history and theory of Chinese musicology, musical aesthetics, and pedagogy based on the inheritance of European music science. The founder of historicism in Chinese music science, a theorist of national musical art of the first third of the twentieth century considered the problem of practical adaptation of Western methods of composition to Chinese professional music. Huang Ji-music aesthetician studied the problems of beauty, essence, genre types and social functions of musical art, classified emotions (moods), solved the relationship between comic and tragic, content and form of works of art, "pure" and program music. The role of Huang Ji-educator is to lay the foundations of the modern Chinese professional school of composition, merging the first generation of national composers of China. Huang Ji's personality, the "classical universal" (O. Komenda's definition), combines four types of universal creative personality: composer, musicologist, teacher, and musician, which testifies to the "predominance of the four-act structure of universalism" in the person of the Chinese musician.

It is understood that "four great pupils of Huang Ji" (Hei Litin, Chen Tianhe, Jian Dingxian, Liu Xuan) learned from their teacher the quality of creative universality. He Lutin (the first pupil of Huang Ji) was a composer, scholar, teacher and musician, like his teacher, belonged to the quadriplegic type of universalism structure. Another pupil of Huang Ji – Chen Tianhe – composer, teacher, musician

– is characterized by a tridimensional structure of personality. The structure of the personality of the third pupil of Huang Ji Jian Dingxian - composer, performer, music editor, lecturer, researcher, musician - is defined as a sequence structure. The seven-dimensional type of Liu Xuan's (the fourth pupil of Huang Ji) creative universality structure as composer, teacher, performer, music critic, editor, and consultant for the China Studio and music performance artist reveals a further widening of the boundaries of personal universality among Huang Ji's pupils.

The notion of "Song Centuries" in twentieth-century Chinese musicology is introduced, and the conceptual relationship between "Song Centuries" and "Two Golden Centuries" is defined within it. Established by the two "golden centuries" (1920 – 1940, and 1980 – 1990), the "singing century" distinguishes the "broken cycle" of development. The study of the nature of the concept led to the conclusion about its metaphorical meaning.

An analysis of vocal miniatures by Huang Ji (Plivti v chovni, Kvitka ne kvitka, Ode to the Summit, Vorozhbit) based on poems by Chinese singers of the Tang and Song periods (Su Shi, Li Bo, Wang Sho, Bo Jiuyi) has shown that The composer is drawn to landscape lyricism, aphoristic writing, and the image of the shrinking hero-singer. The following features can be seen in the works of poetic music by Huang Ji (Liu Xuan): The musical form is conditioned by the structure of the poetic original; the use of the technique of "word-copies" (the development of the national tradition of vocal intonation of verses); and the angemitony in the vocal part, which interplays with the hemitony in the piano part. The vocal miniatures on pieces by contemporary Huang Ji singers (Harold Wei Hanzhang, Lun Chi, Liu Xuan, Liao Fushu) demonstrate the presence of a ruced landscape (song-song "Going With the Snow"); the interplay of nature themes and exhortation of the "illusory image" of a lotus square (the vocal miniature "The Wind Outside"); the unity of musical and poetic genius of the author ("The Blue of the East"). As a "song of salvation" is interpreted vocal miniatures by Huang Ji "Vorozhi soldiers" (on vyrsh He Heang Ping), "On the 18th of November" "Splashing Lion" (on vyrshi N.T.), "Song of Hot Blood" (on vyrshi Ve Zong Hai).

The heroic style, the integration of high and low emotions into the strict structure are factors that unite the "Song of Salvation" to the vocal cycle. Beginning with Huang Ji, the chamber vocal cycle gains significance as a genre-form of Chinese music. The polyphonic song- balad "Laws of Heaven" (to the verse by Zhong Shigen) inculcates the idea of spiritual resistance to the crisis of religious ideals. Under the influence of the laws of Heaven, the spiritual transformation of the hero from a man and a wise woman takes place.

It is marked that "Liede-situation", formed by Huang Ji in Chinese musical culture, is distinguished by the variety of genre strains of Chinese artistic song development (vocal miniatures, ode, balada, theme vocal cycle "salvation songs", chorus works).

Outlines the historical significance of the work of Chinese composer as the founder of the new national choral and instrumental art forms, the creator of great musical forms, adapted to the development of national themes and image-symbolic world.

It is reported that Huang Ji formed a genre system of choral creativity and vocal bagatogos in national culture. China's first oratorio, *The Eternal Pity* (1932 – 1934), was the nucleus from which the new kind of national choral music developed. The oratorio's interplay of the lyrical and the tragic, irony and heroics, the parallels between the past and historical modernity – all conveyed the composer's attitude to the capitalist policy of the contemporary state. As the totality of the oratorical action, the vertical developed the mythologem of the world mountain and the intricate theme of universal regret. Proceeding from the logic of cycloturning on the level of the scenic structure, imagistic content, characteristics of the genre choral suite (genre characteristics of the song, dance, nocturne, march, lamento), the temporal and tonal logics, the features of concentric drama of the Oratorio are revealed. The synchronicity of the first Chinese oratorio with the qualities of the genre archetype of European tradition, as revealed in its genesis (the link with the Middle Eastern nationality) is noted, The operative composition, the concerto principle, the plot (combining dramatic events of ancient China and

historical modernity), and the mutability of the chronotopic picture of the world.

It is clear, that the "Chinese Schubert" laid the foundations of the great orchestral form in national musical art. The Overture "In memoriam" (1929) and the song "Illustrious City" (1930) are studied from a genre and style approach. The Shape of the Overture, China's first "macrosymphonic work" (based on Xu Qian) is an expression of the highest conceptualisation of European professional musical art (the sonata form with an introduction, an episode in the development, and a farewell coda). The symphonic work «Illusory Town», with its sonatronic qualities, genre qualities of fantasy and scherzo, creates an illusory image characteristic of classical Chinese art that is realized in kaleidoscopic changes of laconic themes and images. Having introduced techniques of European orchestral composition, timbral dramaturgy, symphonic thought, and the genre principles of symphonic overture and symphonic singing, the composer introduced two hypostases from the European four-part symphonic cycle (defined by M. Aranowski as "homo symphonici"): "homo sapiens", which is specified in the Overture as "homo lirical", and "homo ludens" ("Illusory City").

The summary of the thesis is as follows: The universalism of Huang Ji's creative personality and his activity as composer, teacher, founder of the first national school of composition, musicologist, and music activist The importance of the heritage of the "Chinese Schubert", not only as a national classic of the 1930s, but also as a musical genius, whose talent has been brought up to date during the National Revival of China, starting in the 1990s.

Keywords: national enlightenment, creative genius, "Chinese Schubert" of the 1930s, founder of a new type of Chinese academic music art, universalism of creative personality, song-soul, illusory image.